

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยของเราแม้จะมีพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติก็ตาม ประชาชนในชาติมีเสรีภาพที่จะเลือกนับถือศาสนาใดก็ได้ตามความศรัทธา ศาสนาอิสลาม นับได้ว่าเป็นศาสนาที่มีผู้นับถือมากเป็นที่สองรองจากศาสนาพุทธ หลักการใหญ่ของศาสนาทุกศาสนา มุ่งสอนให้คนเป็นคนดี แต่ศาสนาแต่ละศาสนามีหลักการหรือแนวทางในการปฏิบัติให้บรรลุซึ่งธรรมแตกต่างกัน ศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคน ทำให้คนมีความสุขในชีวิต การดำเนินชีวิตของคนไทยเราผูกพันกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม "เมื่อวัฒนธรรมหมายถึงวิถีดำเนินชีวิต (The Way of Life) มีความหมายคลุมถึงทุกสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ตลอดจนความเชื่อถือและการปฏิบัติตามความเชื่อถือ ศาสนาจึงเป็นวัฒนธรรมส่วนหนึ่ง ยิ่งไปกว่านั้นนักสังคมวิทยาบางท่านเห็นว่า การปฏิบัติตามศาสนาเป็นผลสุดท้ายของวัฒนธรรมอีกด้วย" (สุวรรณ เพชรนิล 2520 : 17) นิสิตนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งนับถือศาสนาอิสลามเป็นผู้ที่มีความศรัทธาต่อพระเจ้าและปฏิบัติตามหลักการของอิสลาม จึงถือเป็นการปฏิบัติตามวัฒนธรรมของอิสลามด้วย ทั้งนี้เพราะศาสนาอิสลามเป็นธรรมเนียมแห่งชีวิต "ถ้าศึกษาคัมภีร์อัล-กรุอาน ตั้งแต่โครงการแรกจนกระทั่งโครงการสุดท้าย จะพบวิถีชีวิตของมนุษย์ทุกปีก้าวบรรจุอยู่ในคัมภีร์อัล-กรุอานหมดแล้ว" (ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ 2526 : 359) ดังนั้นมุสลิมจึงดำเนินชีวิตตามบทบัญญัติของศาสนา "ศาสนาจึงถือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่คนในสังคมยอมรับและถือเป็นบรรทัดฐาน" (Durkheim 1954 : 38) ทั้งนี้เพราะคนเราใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขนั้นจำเป็นต้องมีระเบียบ กฎเกณฑ์ หรือสิ่งที่ยอมรับร่วมกัน

ศาสนาจึงเป็นส่วนหนึ่งในการควบคุมสังคม ทั้งนี้เพราะศาสนาได้ปฏิบัติหน้าที่สำคัญ 4 ประการคือ

1. หน้าที่ในการจัดระเบียบและการเตรียม (Discipline and Preparatory) หน้าที่นี้จะเป็นส่วนพิธีกรรมของศาสนา จะให้บุคคลมีระเบียบวินัยด้วยตัวของตัวเอง และเตรียมคนเพื่อชีวิตในสังคม

2. หน้าที่ในการยึดเหนี่ยวหรือผนึกเข้ากับสังคม (Cohesive Function) ศาสนาและพิธีกรรมจะทำหน้าที่ในอันที่จะสร้างความหมายของการที่มนุษย์จำต้องอยู่ร่วมกัน มีอารมณ์และความรู้สึกทำนองเดียวกัน ตลอดจนแสดงออกในแนวเดียวกันเป็นการสร้างพลังของการรวมเป็นกลุ่ม

3. หน้าที่ในการผนวกรื้อฟื้น (Revitalizing Function) ศาสนาและประเพณีจะทำหน้าที่สร้างศรัทธาความเชื่อมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีในอดีตให้คงอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งสิ่งเหล่านั้นจะเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นกลุ่มของสังคม

4. หน้าที่ในการสร้างความรู้สึกของคุณค่าและความสุขของการมีชีวิต (Euphoric Function) พิธีกรรมทำให้เกิดความสุขในการใช้ชีวิตร่วมกัน พร้อมทั้งลดความกดดันหรือความเศร้าโศกในจิตใจ (ทศยา สุวรรณขญา อ่างในเสาวนีย์ จิตหมวด 2525 : 16-17)

"ศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตบุคคลในระดับต่าง ๆ ทั้งในส่วนบุคคลบ้าง สังคมบ้าง เป็นส่วนระดับชาติบ้าง ตลอดจนถึงระดับโลก" (สุวรรณ เพรณิล 2522 : 176) พอสรุปได้ดังนี้

1. ระดับชาติ เมื่อบางศาสนาจัดเป็นศาสนาประจำชาติ บุคคลส่วนใหญ่ของชาติก็นับถือศาสนานั้น และเกี่ยวข้องโดยตรงกับศาสนาประจำชาติตน เช่น ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไทย คนส่วนใหญ่ของประเทศนับถือพุทธศาสนา

2. ระดับสังคม ทั้งนี้เพราะศาสนากับการดำเนินชีวิตของคนในสังคมหรือกลุ่มชนที่พบเห็นเช่นสังคมชาวพุทธ สังคมชาวคริสต์ สังคมชาวฮินดู และสังคมชาวมุสลิม เป็นต้น เมื่อมนุษย์เกิดมาในสังคม ใช้ชีวิตตั้งบ้านเรือนอยู่ในสังคม และปฏิบัติตามหลักการของศาสนา ศาสนาจึงถือเป็นหลักการที่ปรากฏในสังคม จึงเป็นเหตุให้บุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับศาสนา

3. ระคมบุคคล ศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับบุคคลตั้งแต่เกิดบ้าง อยู่ใน
กรรมมารคาบ้าง จวบจนตลอดชีวิตหรือหลังจากการสิ้นชีวิตไปนานแล้วจึงกล่าวได้ว่า
ศาสนาใด เข้ามาเกี่ยวข้องกับจนกลายเป็นสิ่งควบคู่กับชีวิตไปทีเดียว

แม้ศาสนาอิสลามจะไม่ใช่ว่าศาสนาประจำชาติ แต่ก็เข้ามาสู่ประเทศไทย
ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามจะตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่มหรือ
หมู่บ้านกระจายอยู่ทั่วไปในภาคกลางและภาคอื่น ๆ โดยเฉพาะภาคใต้ หมู่บ้านหรือสังคม
ที่ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามอยู่มาก ๆ จะมีมัสยิดหรือสุเหร่าตั้งอยู่ในบริเวณนั้น มัสยิด
จะเป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติศาสนกิจประจำวันและกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ ทางศาสนา
จึงเป็นที่เผยแพร่ศาสนา เพราะเป็นศูนย์รวมของชุมชน

นิสิตนักศึกษามุสลิมที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ต่างรวมตัวกันและจัดตั้ง
เป็นกลุ่มหรือชมรม หรือชุมนุมขึ้นในสถาบัน เพื่อประโยชน์ในการประกอบกิจกรรมทาง
ศาสนาประจำวัน กิจกรรมที่สำคัญอื่น ๆ ทางศาสนาและกิจกรรมทางสังคม เป็นต้น โดย
ที่นิสิตนักศึกษาเหล่านั้นถือตามพระวจนะของท่านศาสดาที่กล่าวว่า "ประชากรที่รักท่านต้อง
ระลึกเสมอว่ามุสลิมทุกคนเป็นพี่น้องกัน มีสิทธิเท่าเทียมกัน และมีหน้าที่เหมือนกัน ท่าน
ทั้งหมดเป็นเครือญาติกันทั้งนั้น" (บุญทัน คอกไชยสง 2520 : 75) ทั้งนี้เพราะศาสนาหรือ
วัฒนธรรมก่อให้เกิดสัญลักษณ์ของกลุ่มชนในสังคม การปฏิบัติตามคำสอนหรือกิจกรรมทาง
ศาสนาจะทำให้เกิดการรวมตัวกัน ในบรรดาศาสนาที่สำคัญ ๆ ของโลกเห็นจะไม่มีบทบัญญัติ
ของศาสนาใดที่เข้ามามีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์เท่ากับศาสนาอิสลาม "เพราะ
ศาสนาใดที่เข้ามามีส่วนในการกำหนดวิถีชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ชีวิตความ
เป็นอยู่ของชาวมุสลิมมีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับศาสนาจนไม่สามารถแยกออกได้"
(ขจักษณ์ บุรุษพัฒน์ 2519 : 114)

วัฒนธรรมอิสลามถูกปลุกฝังในตัวของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมตั้งแต่อายุยังน้อย ๆ
คือตั้งแต่รู้ความ รูภาษานั้นเอง ทั้งนี้ "เนื่องจากการศึกษาในศาสนาอิสลามเป็นระบบที่
* เริ่มต้นตั้งแต่ในครอบครัว และสืบทอดกันจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จากครอบครัว
ไปยังสถาบันของชุมชนท้องถิ่น" (ปริศา ประพฤติกอบ 2526 : 53) ในฐานะของ
ผู้ศรัทธาในศาสนาอิสลามจะศึกษาศาสนาอิสลาม โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้เกิดความรู้ความ

เข้าใจสร้างเสริมศรัทธาและปฏิบัติตามศาสนาได้ถูกต้อง เพราะ "ศาสนาอิสลามมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของมุสลิมทั้งในโลกและปรโลก" (Haydem 1979 : 32)

บรรดานิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาแต่ละคนย่อมมีลักษณะพิเศษเป็นเอกลักษณ์แตกต่างกันไป ตามการอบรมเลี้ยงดูและประสบการณ์ที่แต่ละคนได้รับจากครอบครัว สังคมญาติ สังคมเพื่อน เป็นต้น โดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาที่เป็นมุสลิมย่อมมีบุคลิกภาพเฉพาะของคนที่ได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมอิสลาม ทั้งนี้เพราะ "บุคลิกภาพของคนเป็นผลที่เกิดจากการอบรมกล่อมเกล้าของสังคมเป็นส่วนใหญ่ เริ่มตั้งแต่เกิดจนกระทั่งถึงวันสุดท้ายของชีวิต ผู้ที่เจริญเติบโตในวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ ย่อมพัฒนาบุคลิกภาพของตนตามแบบอย่างในวัฒนธรรมนั้น" (ดวงเคื่อน พินชมณฉวิน 2517 : 54)

การถ่ายทอดและปลูกฝังทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่เกิดขึ้นทั้งในสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนาและสื่อมวลชนแบบต่าง ๆ เช่น วิทยุ หนังสือพิมพ์ สถาบันเหล่านี้จะทำหน้าที่ปลูกฝัง ถ่ายทอดค่านิยมแบบแผนความประพฤติที่พึงงามให้กับสมาชิกของสังคม ถือได้ว่าเป็นผู้ชักเงาทางสังคม "แม้สังคมมุสลิมจะถูกมองว่าเป็นสังคมปิดในแง่วัฒนธรรมก็ตาม แต่ชุมชนมุสลิมไม่ได้แยกอยู่โดดเดี่ยวต่างหากจากสังคมอื่นเช่นที่ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยเป็น ชนมุสลิมเกี่ยวข้องกับชีวิตร่วมกับคนไทยทั่วไป ทั้งในค่านิยมการศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง และการปกครอง" (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 2526 : 106) ในสภาพของสังคมที่มีหลายวัฒนธรรม นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมต้องรับเอาวัฒนธรรมต่าง ๆ นั้น ในบางครั้งอาจทำให้นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมเหล่านั้นมีความรู้สึกถึงความขัดแย้งทางวัฒนธรรมขึ้นได้ (Cultural Conflict) สถาบันอุดมศึกษาจะต้องเป็นผู้ช่วยหรือควรมีบทบาทในการก่อให้เกิดการบูรณาการทางสังคม และผสมผสานทางวัฒนธรรม (Acculturation) ขึ้นในตัวนิสิตนักศึกษา

ในสังคมของสถาบันอุดมศึกษา บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาประกอบด้วยผู้บริหาร คณาจารย์ ผู้ให้บริการ ถือว่าการช่วยให้นิสิตนักศึกษาสามารถศึกษาได้อย่างเต็มที่ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล และสามารถพัฒนาตนเองให้บรรลุถึงความ เป็นคนที่สมบูรณ์ตามแนวคิดของ ชิคเกอร์ริง (Chickering 1968) ซึ่งได้แก่ การบรรลุ

ถึงความมีประสิทธิภาพ การควบคุมอารมณ์ การเป็นตัวของตัวเอง การสร้างภาพพจน์ และเอกลักษณ์เฉพาะตน การสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้อื่น การวางวัตถุประสงค์ของตนอย่างชัดเจน และการพัฒนาบุรณาการ (พรชูลี อาชวอรุง 2525 : 250) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้รับนิเทศขอใบการกิจดังกล่าวจะต้องศึกษา "การกระทำหรือพฤติกรรมของนิสิตนักศึกษาที่แสดงทั้งที่มองเห็นและมองไม่เห็นของนิสิตนักศึกษา" (สุธา จันทรเอม 2520 : 24) เพื่อที่จะได้มีความรู้เกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาและนำมาเป็นข้อมูลในการจัดบรรยากาศทางวิชาการ การให้บริการทางวิชาการ สวัสดิการและกิจกรรมต่าง ๆ

การที่สถาบันอุดมศึกษารุ้จักนิสิตนักศึกษาของสถาบันว่านิสิตนักศึกษาเป็นใครบ้าง มีความต้องการอะไร มีความเชื่อ แนวคิด ค่านิยม และแบบแผนพฤติกรรมเป็นอย่างไรนั้น จะช่วยให้นิสิตนักศึกษาเหล่านั้นสามารถที่จะศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างเป็นสุข เป็นบัณฑิตที่มีประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติต่อไปในอนาคต นอกจากที่กล่าวแล้วยังก่อให้เกิดประโยชน์ทางอ้อมอีกด้วย คือ การที่นิสิตนักศึกษาสามารถศึกษาได้สำเร็จการศึกษาตามปกติหรือตามกำหนดเวลา ถือเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยลดการสูญเปล่าทางการศึกษาอันเนื่องจากการออกกลางคันของนิสิตนักศึกษา หรือการจบการศึกษาช้ากว่าปกติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมอิสลามที่มีต่อนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบอิทธิพลของวัฒนธรรมอิสลามที่มีต่อนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานครกับภาคใต้

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. มุ่งศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมอิสลามในสถาบันอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานคร และมหาวิทยาลัยในภาคใต้ ได้แก่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา

2. มุ่งศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมอิสลามที่มีต่อพฤติกรรมนิกศึกษามุสลิม ในข้อกระทงต่อไปนี้

- 2.1 การยอมรับว่ามีพระเจ้าองค์เดียวเท่านั้น โดยไม่บูชาสิ่งอื่นใดอีก
- 2.2 การปฏิบัติศาสนกิจบังคับของมุสลิม ได้แก่ การละหมาดและถือศีลอด
- 2.3 การบริจาคทาน
- 2.4 การแต่งกาย
- 2.5 การศึกษาหาความรู้
- 2.6 การปฏิบัติตามข้อห้าม และข้อกำหนดของศาสนา เช่น การไม่บริโภคเนื้อสุกร หรือคัมสุรา การคบเพื่อนต่างเพศในขอบเขต เป็นต้น

3. ตัวแปรที่จะศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

3.1.1 เพศ

3.1.2 ที่ตั้งของมหาวิทยาลัยคือ กรุงเทพมหานครและภาคใต้

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ อิทธิพลของ

วัฒนธรรมอิสลามที่มีผลต่อนิสิตนักศึกษามุสลิม 5 ด้านคือ

3.2.1 กิจกรรมนิกศึกษามุสลิม

3.2.2 จริยธรรม

3.2.3 การดำรงชีวิตในสังคม

3.2.4 วิชาการ

3.2.5 สวัสดิการ

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม หมายถึง นิสิตหรือนักศึกษาที่มีถือศาสนาอิสลาม และกำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐ

วัฒนธรรมอิสลาม หมายถึง วิถีการดำเนินชีวิตของมุสลิมโดยยึดถือตามคัมภีร์อัล-กรุอาน และตามพระวจนะ หรือพระจริยวัตรของท่านศาสดา

อิทธิพล หมายถึง อำนาจแฝงที่ทำให้บุคคลล้อยตาม ยอมตามในค่านิยม ความเชื่อ ความศรัทธา และการปฏิบัติ

สถาบันอุดมศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานครและภาคใต้ 7 แห่งด้วยกันคือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตสงขลา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมได้ทราบถึงภาพรวมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในมหาวิทยาลัย
2. เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมเข้าใจอิทธิพลของวัฒนธรรมอิสลามต่อนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในด้าน ความเชื่อ แนวความคิด ค่านิยม และแบบแผนพฤติกรรมของนิสิตไทยมุสลิม
3. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในงานกิจกรรมนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในการจัดบริการสวัสดิการให้กับนิสิตนักศึกษา